

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ

NATIONAL AND KAPODISTRIAN
UNIVERSITY OF ATHENS
SCHOOL OF PHILOSOPHY
FACULTY OF PHILOLOGY
DEPARTMENT OF LINGUISTICS

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ 8^{ΟΥ} ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Περιεχόμενα:

1. Συγγραφή εργασιών	3
2. Ερευνητική εργασία	4
3. Δομή και διάρθρωση της εργασίας	5
3.1. Τυπική δομή	5
3.2. Διάρθρωση της εργασίας	6
4. Βιβλιογραφικές συμβάσεις	8
4.1. Λογοκλοπή και παραπομπή	8
4.2. Βιβλιογραφικές πηγές	10
4.3. Πώς παραπέμπουμε	11
4.4. Βιβλιογραφικές καταχωρίσεις	11
5. Πώς οργανώνουμε τη δουλειά μας	13
6. Κριτήρια αξιολόγησης	17
7. Βραχυγραφίες	18
Βιβλιογραφία	19

1. Συγγραφή εργασιών

Στον οδηγό αυτό θα βρείτε λεπτομερείς οδηγίες για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας του 8^{ου} εξαμήνου, που μπορούν να εφαρμοστούν και γενικότερα στη συγγραφή ακαδημαϊκών εργασιών και άρθρων.

Βασικός στόχος της πτυχιακής εργασίας είναι η εξοικείωση με τον επιστημονικό τρόπο γραφής στη γλωσσολογία. Στους στόχους της πτυχιακής εργασίας περιλαμβάνονται επίσης η παραγωγική ενασχόληση με ένα τμήμα επιστημονικής ύλης και η κατανόησή του, καθώς και η τεκμηρίωση της απόκτησης επιστημονικών γνώσεων και η πρωτότυπη σύνθεση επιστημονικών απόψεων.

Για να εξοικειωθείτε με τον επιστημονικό τρόπο συγγραφής είναι σημαντικό να γνωρίζετε τις βασικές συμβάσεις της επιστημονικής κοινότητας, εφόσον στη γλωσσολογία, όπως και σε κάθε επιστημονικό κλάδο, υπάρχει ένας αυστηρά καθορισμένος τρόπος με τον οποίο ανακοινώνονται ο σκοπός, οι μέθοδοι και τα ευρήματα μιας έρευνας. Γι' αυτό το σκοπό, πρότυπά μας αποτελούν τα δημοσιευμένα γλωσσολογικά άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά, πρακτικά ή βιβλία.

Στις οδηγίες αυτές δίνεται έμφαση σε έναν τύπο εργασίας, την ερευνητική εργασία, με την οποία εστιάζουμε σε ένα σαφώς διατυπωμένο ερευνητικό ερώτημα, το οποίο πρέπει να απαντηθεί μέσω της ανάλυσης πρωτογενούς υλικού (δεδομένων) και να τοποθετηθεί στο κατάλληλο επιστημονικό πλαίσιο, με υποστήριξη δηλαδή από βιβλιογραφικές πηγές. Εκτός από την ερευνητική εργασία, ανάλογους στόχους υπηρετεί και η συνθετική εργασία, που βασίζεται κυρίως στην κριτική ανασκόπηση, παρουσίαση και αξιολόγηση των πορισμάτων της βιβλιογραφίας, και η πειραματική εργασία, που εστιάζει στο σχεδιασμό ενός πειράματος για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με ένα φαινόμενο της γλώσσας. (Η συνθετική εργασία αποτελεί πρώιμη μορφή της βιβλιοκριτικής, της κριτικής ανάλυσης και αξιολόγησης μονογραφιών ή άρθρων). Τέλος, αναπόσπαστο μέρος της εξοικείωσης με έναν επιστημονικό κλάδο είναι η ανακοίνωση των ευρημάτων της έρευνας σε προφορικές παρουσιάσεις.

Η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία που θα αναλάβετε θα αποτελεί συνδυασμό κάποιων από τα παραπάνω είδη ακαδημαϊκής εργασίας, ανάλογα με το αντικείμενο μελέτης και τις οδηγίες του επιβλέποντος καθηγητή. Σε κάθε περίπτωση, οι γενικές οδηγίες που διατυπώνονται μπορούν να εφαρμοστούν σε όλα τα είδη πτυχιακών εργασιών.

2. Ερευνητική εργασία

Στην ερευνητική ακαδημαϊκή εργασία ασχολούμαστε με ένα σαφώς διατυπωμένο ερευνητικό ερώτημα ή μια ερευνητική *υπόθεση*. Η ερευνητική υπόθεση αποτελεί τον πυρήνα των περισσότερων εργασιών στο χώρο της γλωσσολογίας και πρέπει να είναι οπωσδήποτε παρούσα και εύκολα αναγνωρίσιμη. Τα δημοσιευμένα γλωσσολογικά άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά στηρίζονται συνήθως σε μια ερευνητική υπόθεση, όπως και οι μονογραφίες, δηλαδή οι επιστημονικές μελέτες (βιβλία) που πραγματεύονται συγκεκριμένο και αυτοτελές θέμα με διεξοδικό τρόπο (βλ. Μπαμπινιώτης 2002).

Η ερευνητική υπόθεση μάς βοηθά να αξιοποιήσουμε με τον καλύτερο τρόπο τη θεωρία στην οποία βασιζόμαστε και τα δεδομένα τα οποία αναλύουμε, αποτελεί με άλλα λόγια το ερμηνευτικό πρίσμα μέσα από το οποίο αντικρίζουμε τα δεδομένα. Η υπόθεση μπορεί να είναι πειραματική ή να βασίζεται στην παρατήρηση, αντλώντας από ποσοτικά δεδομένα, τα οποία μπορούν να υποβληθούν σε στατιστικό έλεγχο (π.χ. πειραματικά δεδομένα, κατάλογοι συχνότητας), από ποιοτικά δεδομένα που βασίζονται στην ανάλυση, τη διαίσθηση, την ερμηνεία κ.λπ. και από διαφορετικές θεωρίες, δηλαδή αφηρημένα πρότυπα (μοντέλα) του πώς λειτουργεί η γλώσσα και πώς ερμηνεύεται η λειτουργία αυτή. Τέλος, η ερευνητική υπόθεση αποτελεί τη βάση για τη διάρθρωση της εργασίας, τη βάση δηλαδή από όπου προκύπτει με φυσικό τρόπο η δομή της.

Για τη διαμόρφωση του ερευνητικού ερωτήματος που θα σας απασχολήσει, θα πρέπει να εξειδικεύσετε το θέμα της εργασίας όπως σας έχει δοθεί ή να διατυπώσετε ένα καινούργιο θέμα, ανάλογα με την περίπτωση. Μια ιδέα είναι να ξεκινήσετε από δεδομένα που σας ενδιαφέρουν και να διερωτηθείτε για την πιο ενδιαφέρουσα πτυχή που προσφέρεται για ανάλυση. Ή, αντίστροφα, να ξεκινήσετε από ένα πρόβλημα που σας απασχολεί και να αναζητήσετε τα κατάλληλα δεδομένα για να το διερευνήσετε. Μια άλλη ιδέα είναι να ξεκινήσετε από την αναζήτηση πληροφοριών στη βιβλιογραφία για τους όρους που περιλαμβάνονται στο θέμα της εργασίας. Τέλος, μπορείτε να σκεφτείτε ελεύθερα με βάση τα όσα γνωρίζετε για το θέμα της εργασίας και να κρατήσετε σημειώσεις για μια πιθανή ανάπτυξη.

Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να διατυπώσετε μια συγκεκριμένη απορία. Έρευνα σημαίνει να βρω κάτι που δεν ήξερα πριν – όχι απλώς να παραθέσω αποθησαυρισμένη γνώση.

Ένα καλά διατυπωμένο ερώτημα μπορεί πάντοτε να αποδοθεί με τη μορφή μιας συγκεκριμένης, πρωτότυπης ερώτησης. Για παράδειγμα, καλά διατυπωμένα είναι τα ερωτήματα:

- *πώς συνδέεται η τροπικότητα με την έκφραση γνώμης σε άρθρα αθλητικής δημοσιογραφίας,*

- *πώς χρησιμοποιούνται οι επικαλύψεις από τους συμμετέχοντες σε μια τηλεοπτική εκπομπή για να δηλωθεί η ταυτότητα των ομιλητών,*

- *τι ρόλο παίζουν τα επίθετα στην ποίηση του Καβάφη,*

ενώ χωρίς επιστημονικό ενδιαφέρον ή δυνατότητες ανάπτυξης στο πλαίσιο της εργασίας είναι τα θέματα:

- *ο αθλητικός δημοσιογραφικός λόγος,*

- *σχέσεις εξουσίας και ταυτότητας στις τηλεοπτικές εκπομπές,*

- *το λεξιλόγιο του Καβάφη.*

Για τη διαμόρφωση του ερωτήματος μπορείτε να συμβουλευτείτε το Wray et al. (1998)· περισσότερες ιδέες για τη διαμόρφωση της ερευνητικής υπόθεσης μπορείτε να βρείτε στις σελίδες 2 και 7-9. Ιδέες για την ανάπτυξη θεμάτων περιλαμβάνονται επίσης σε πολλά εγχειρίδια (π.χ. Γεωργακοπούλου & Γούτσος 1999). Θυμηθείτε ωστόσο ότι δεν υπάρχουν συνταγές: καλό θέμα είναι το θέμα που σας ενδιαφέρει πραγματικά και μπορεί να σας παροτρύνει να το διερευνήσετε.

3. Δομή και διάρθρωση της εργασίας

3.1. Τυπική δομή

Η τυπική δομή της εργασίας οργανώνεται γύρω από το ερευνητικό ερώτημα:

Στην *εισαγωγή* παρουσιάζεται το ερώτημα και τοποθετείται στο ευρύτερο επιστημονικό πλαίσιο με το οποίο συνδέεται. Επίσης παρουσιάζεται η δομή της εργασίας δηλ. οι ενότητες που θα ακολουθήσουν και τι περιλαμβάνει καθεμία.

Στα *δεδομένα και μεθοδολογία* παρουσιάζονται συνοπτικά τα δεδομένα με όλα τα στοιχεία τους (π.χ. προέλευση, χρόνος και τόπος, αριθμός λέξεων κ.ά.), καθώς και η αναλυτική μέθοδος που θα ακολουθηθεί. (Τα ίδια τα δεδομένα παρατίθενται σε *Παράρτημα*, στο τέλος της εργασίας).

Στην *ανάλυση των δεδομένων* περιλαμβάνονται όλα τα στοιχεία που συνιστούν την απάντηση στο ερευνητικό ερώτημα, τι προέκυψε δηλαδή από την (ποσοτική και

ποιοτική) μελέτη και επεξεργασία των δεδομένων. Συνήθως εδώ περιλαμβάνεται και η *συζήτηση*, η ανάπτυξη δηλ. των ευρημάτων της έρευνας.

Τέλος, στα *συμπεράσματα* συνοψίζονται τα ευρήματα της έρευνας και η απάντηση που δόθηκε στο ερευνητικό ερώτημα τοποθετείται στο ευρύτερο επιστημονικό πλαίσιο, επισημαίνοντας τις συνέπειες των ευρημάτων για τη συγκεκριμένη επιστημονική περιοχή, τις προεκτάσεις της έρευνας στο ευρύτερο πεδίο αλλά και τους περιορισμούς της δεδομένης έρευνας και επομένως τις απαιτήσεις για περαιτέρω έρευνα.

Ακολουθούν η *βιβλιογραφία* και τα *παραρτήματα*, αν υπάρχουν.

Όλες οι ενότητες της εργασίας, με εξαίρεση τη βιβλιογραφία και τα παραρτήματα, πρέπει να διαθέτουν τίτλο με ιεραρχική αρίθμηση (π.χ. *1. Η σειρά των όρων της Ελληνικής, 1.1. Η διάταξη ΥΡΑ, 1.2. Η διάταξη ΡΥΑ 2. Προβληματικές περιπτώσεις κ.λπ.*)

Στην κυρίως επιστημονική εργασία δεν ανήκει ο *πρόλογος* και ο *επίλογος*, που απαντούν στα δοκίμια, αλλά και σε επιστημονικά βιβλία, όπου λ.χ. εκφράζονται ευχαριστίες κ.λπ.

Η έκταση της πτυχιακής εργασίας του 8^{ου} εξαμήνου είναι από 10 έως 30 σελίδες (ή 3.000-9.000 λέξεις) και μπορεί να μεταβληθεί σύμφωνα με τις υποδείξεις του επιβλέποντος καθηγητή. Η υπέρβαση των ορίων θα έχει επιπτώσεις στη βαθμολογία.

3.2. Διάρθρωση της εργασίας

Τα στάδια της ερευνητικής διαδικασίας αντιστοιχούν στις ενότητες της δομής αλλά και τα κριτήρια αξιολόγησης, σύμφωνα με τον ακόλουθο πίνακα:

Στάδια ερευνητικής διαδικασίας	Ενότητες δομής	Κριτήρια αξιολόγησης
ποιο είναι το ερευνητικό ερώτημα	Εισαγωγή	διατύπωση του προβλήματος
πώς αναζητήθηκε η απάντηση	Δεδομένα και μεθοδολογία	αξιοπιστία του σχεδιασμού, κριτήρια επιλογής
τι βρέθηκε: αποτελέσματα	Ανάλυση δεδομένων	αντικειμενικότητα
απάντηση στο ερώτημα	Συζήτηση	επιχειρηματολογία
ποια είναι η σχέση των ευρημάτων με την έρευνα στο χώρο	Συμπεράσματα	εξήγηση και ερμηνεία, αντικρουόμενα ευρήματα, σημασία και εφαρμογές των αποτελεσμάτων, περιορισμοί και προεκτάσεις σε περαιτέρω έρευνα

Τόσο η συνολική δομή όσο και η εσωτερική διάρθρωση των ενότητων βασίζεται στη σχέση *εξειδίκευσης*, δηλαδή στη συνεχή αναγωγή από το γενικό στο ειδικό

(και αντίστροφα). Ειδικότερα για την εσωτερική διάρθρωση των ενοτήτων είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι κάθε ενότητα πρέπει να έχει τη δική της εισαγωγή και συμπεράσματα, που μπορεί μάλιστα να αποτελούν και ξεχωριστές υπο-ενότητες. Γενικά στον επιστημονικό λόγο είναι πολύ βοηθητικό να ακολουθούμε τη γενική αρχή της παρουσίασης-ανάπτυξης-σύνοψης που μπορούμε να εκφράσουμε ως εξής:

παρουσίασε αυτό που θα πεις, πες το, πες τι παρουσιάσες

Με άλλα λόγια, πρέπει να φροντίζουμε να ενημερώνουμε τον αναγνώστη μας κάθε φορά για το πού βρίσκεται μέσα στο κείμενο. Αυτό πρέπει να γίνει ενημερώνοντάς τον κάθε φορά για το τι θα διαβάσει στη συνέχεια και συνοψίζοντας στο τέλος κάθε ενότητας. Όσο απλοϊκό και να φαίνεται, είναι πάντοτε χρήσιμο να έχουμε υπόψη μας και να δίνουμε και στον αναγνώστη/ακροατή μας να καταλάβει σε ποιο ακριβώς σημείο της παρουσίασης βρισκόμαστε: στην εισαγωγή, στην κυρίως ανάπτυξη ή στη σύνοψη. Το χειρότερο που μπορεί να συμβεί στην ανάπτυξη ενός ζητήματος (και όλοι μας έχουμε συναντήσει τέτοιες περιπτώσεις) είναι να μην ξέρει ο αναγνώστης/ ακροατής πού βρίσκεται, δηλαδή τι προηγήθηκε και τι θα ακολουθήσει. Αντίθετα, μια συνταγή για να μην αποτύχουμε είναι να δίνουμε έμμεσα ή άμεσα σημάδια στο κοινό μας για τη συνολική διάρθρωση της παρουσίασης.

Η αρχή αυτή εφαρμόζεται σε όλα τα επίπεδα της εργασίας: για παράδειγμα, είναι προτιμότερο να παρουσιάζεται πρώτα η σχετική θεωρία και μετά το απόσπασμα από το κείμενο στο οποίο εφαρμόζεται, παρά το αντίθετο. Αφού παραθέσουμε το απόσπασμα, πρέπει να δώσουμε περισσότερες λεπτομέρειες και να συνοψίσουμε την ανάλυση, όπως φαίνεται στο εξής παράδειγμα:

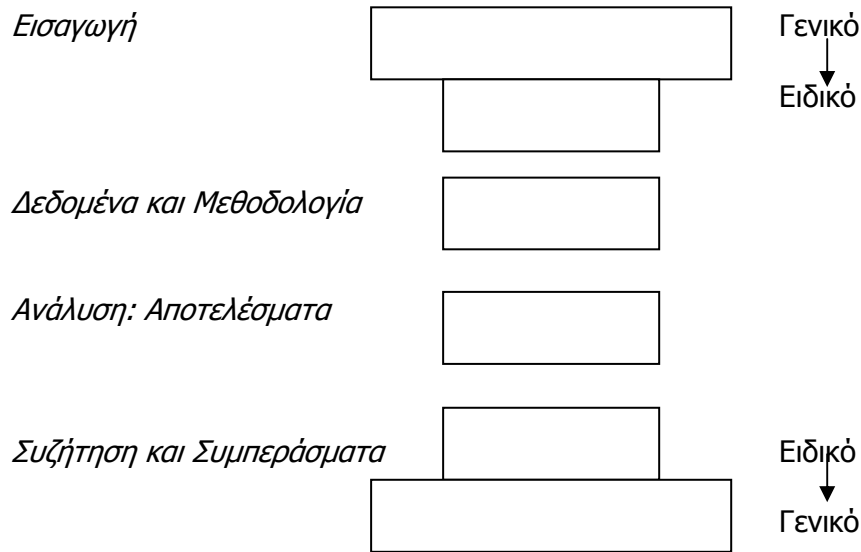
Ενδεικτικό των επαγωγικών σχέσεων είναι και το ακόλουθο παράδειγμα στο οποίο η σηματοδότηση των σχέσεων πραγματώνεται και με δείκτη λόγου:

(3) Το όνομα του προγράμματος θυμίζει τον Αίσωπο του 6^{ου} αιώνα π.Χ. και τους διάσημους μύθους του.

Μπορεί, **όμως**, ένα μηχάνημα να μιλά με ανθρώπινη φωνή στην ελληνική γλώσσα; Το «φαινόμενο» είναι ήδη γνωστό. (Τσολάκης κ.ά. 2002α: 34)

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα, η δεύτερη παράγραφος αποτελεί την έναρξη του κύριου θέματος του κειμένου. Η πρώτη ήταν η προλογική παράγραφος από την οποία μεταβήκαμε στο κύριο μέρος. Συνεπώς, μεταξύ των δυο παραγράφων δημιουργήθηκε σχέση διαδοχικότητας, η οποία σηματοδοτείται μεταξύ άλλων και με ένα δείκτη λόγου το *όμως*. Στη συνέχεια της έρευνάς μας θα εξετάσουμε πολλά παρόμοια παραδείγματα που απεικονίζουν αντίστοιχες σχέσεις.

Συνδυάζοντας την ολική με την εσωτερική διάρθρωση της ερευνητικής εργασίας καταλήγουμε στο εξής ιδεατό σχήμα (βλ. Swales & Feak 1994: 157)

Είναι βασικό να τονίσουμε εδώ ότι τα εισαγωγικά και συμπερασματικά μέρη δεν μπορούν να ξεπερνούν σε έκταση το μισό της εργασίας. Για παράδειγμα, αν η εργασία έχει 7 ενότητες το κύριο μέρος (ανάλυση) θα πρέπει οπωσδήποτε να καταλαμβάνει 4 ενότητες.

4. Βιβλιογραφικές συμβάσεις

4.1. Λογοκλοπή και παραπομπή

Λογοκλοπή είναι η κλοπή των γραπτά διατυπωμένων ιδεών από άλλους και διαπιστώνεται όταν κάποιος αντιγράφει, είτε εν γνώσει του και ηθελημένα είτε λόγω απειρίας και άγνοιας, μέρη ενός κειμένου που ανήκει σε άλλον και τα παρουσιάζει ως δικά του χωρίς να αναφέρει την πηγή. Όποιος χρησιμοποιεί το περιεχόμενο ή αντιγράφει κατά λέξη ξένο κείμενο, παρουσιάζοντάς το ως δικό του, εξαπατά τον αναγνώστη και υποπίπτει σε λογοκλοπή. Πολλές φοιτητικές εργασίες περιέχουν στοιχεία λογοκλοπής ή και αποτελούν στο σύνολό τους προϊόν λογοκλοπής, συχνά από άγνοια των συμβάσεων που ακολουθούνται.

Γι' αυτό το λόγο, ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο παίζουν οι παραπομπές που χρησιμοποιούνται για να τεκμηριώσουν την άποψή μας αλλά και για να ταυτίσουν την προέλευση απόψεων που δεν είναι δικές μας. Υπάρχουν τρεις τρόποι αναφοράς σε απόψεις τρίτων:

- α) αυτούσιο απόσπασμα σε εισαγωγικά,
- β) παράφραση, και
- γ) περίληψη ή σύγκριση.

Και στις τρεις περιπτώσεις είναι απαραίτητη η αναφορά στην πηγή. Το σύστημα Harvard αποτελεί το συνηθέστερο τρόπο παραπομπών στη γλωσσολογία και συνίσταται στην ενσωμάτωση της παραπομπής στο κείμενο με τον εξής τρόπο: (επώνυμο συγγραφέα, έτος δημοσίευσης: σελίδα, όπου είναι απαραίτητο) λ.χ. (Μπαμπινιώτης 1997: 36).

Παραδείγματα:

- α) αυτούσιο απόσπασμα:

Για παράδειγμα, ο Vermeer τονίζει την πρακτική αξία του λεξιλογίου, υπογραμμίζοντας ότι «η γνώση των λέξεων αποτελεί το κλειδί για να κατανοούμε και να γινόμαστε κατανοητοί. Το μεγαλύτερο μέρος της εκμάθησης μιας νέας γλώσσας συνίσταται στην εκμάθηση νέων λέξεων – η γραμματική γνώση δεν συμβάλλει σημαντικά στη γλωσσική επάρκεια (proficiency)» (1992: 147).

- β) παράφραση:

Όπως έχει επισημάνει η έρευνα (Coady 1997: 274), διδάσκοντες και διδασκόμενοι διαφέρουν στη σημασία που αποδίδουν στο λεξιλόγιο και στις αντιλήψεις που αναπτύσσουν για αυτό.

- γ) περίληψη:

Βασική παράμετρος οργάνωσης του λεξιλογίου είναι η χρήση των διάφορων λεξικών στοιχείων σύμφωνα με το καταστασιακό ιδίωμα, δηλαδή το μέσο ή τρόπο, το πεδίο και τον τόνο του λόγου, αλλά και η γλωσσική ποικιλία που σχετίζεται με τον χρήστη της γλώσσας (βλ. Κακριδή-Ferrari & Χειλά-Μαρκοπούλου 1996).

Σε κάθε περίπτωση αυτούσιας αναφοράς σε απόσπασμα, παράφρασης ή περίληψης λόγων άλλων πρέπει να παραπέμπουμε. Σε περιπτώσεις που αμφιβάλλουμε είναι προτιμότερο να παραπέμπουμε παρά να κινδυνεύουμε να υποπέσουμε σε λογοκλοπή.

Παραδείγματα λογοκλοπής είναι:

- η παρουσίαση εκτενών αποσπασμάτων από μια πηγή (βιβλία, άρθρα, διαλέξεις, εργασίες άλλων φοιτητών) χωρίς σαφή αναγνώριση της πηγής με τη χρήση εισαγωγικών ή/και παραπομπής
- η πολύ κοντινή παράφραση προτάσεων ή αποσπασμάτων χωρίς σαφή αναγνώριση της πηγής

- η άμεση παράθεση μιας πηγής χωρίς τη χρήση εισαγωγικών ή/και παραπομπής
- η αγορά, η κλοπή ή ο δανεισμός μελέτης
- η ανάθεση συγγραφής μελέτης σε τρίτο (επί πληρωμή ή μη).

Φυσικά πρέπει να παραπέμπουμε μόνο όπου είναι απαραίτητο με στόχο την υποστήριξη της άποψής μας με μεγαλύτερη πειστικότητα, την κατάθεση δειγμάτων διαφορετικών οπτικών γωνιών για το ζήτημα, την περιγραφή μιας άποψης με την οποία συμφωνούμε ή διαφωνούμε ή την παράθεση μιας χαρακτηριστικής φράσης ή χωρίου ενός συγγραφέα.

4.2. Βιβλιογραφικές πηγές

Για την έρευνα της βιβλιογραφίας είναι σημαντικό να έχουμε καθορίσει σαφώς το αντικείμενο έτσι ώστε να ξέρουμε για τι ψάχνουμε. Μια βασική στρατηγική περιλαμβάνει τις λέξεις-κλειδιά, κεντρικές λέξεις, φράσεις ή συνώνυμους όρους που περιγράφουν το αντικείμενο της έρευνας. Χρήσιμη αφετηρία για την έρευνα μπορεί να προσφέρουν και οι ορισμοί ή οι βασικές πληροφορίες που βρίσκουμε σε βιβλία αναφοράς (λεξικά, εγκυκλοπαίδειες κ.λπ.).

Βασικά βοηθήματα

- Μπαμπινιώτης, Γ. 2002. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας. 2^η έκδοση.
- Ίδρυμα Τριανταφυλλίδη 1998. *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής*. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).
- Θ. Βοστταντζόγλου 1962. *Αντιλεξικόν, ή Ονομαστικόν της Νεοελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα.
- Crystal, D. 1991. *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. Oxford: Blackwell. Ελλ. μετάφραση: 2003. *Λεξικό γλωσσολογίας και φωνητικής*. (Μετ. Γ. Ξυδόπουλος). Αθήνα: Πατάκης.
- Crystal, D. 2003. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eco, U. 1994. *Πώς γίνεται μια διπλωματική εργασία*. Αθήνα: Νήσος.
- Howard, K & A.J. Sharp 1994. *Η επιστημονική μελέτη*. Αθήνα: Gutenberg.
- Πολίτης, Α. 1998. *Υποσημειώσεις και Παραπομπές*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων

Βιβλιογραφία Ελληνικής Γλωσσολογίας: <http://glotta.ntua.gr/bibliography>

Περιλαμβάνει στοιχεία από τα πρακτικά των συνεδρίων του Τομέα Γλωσσολογίας του ΑΠΘ (*Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*) από το 1981, τα πρακτικά των Διεθνών Συνεδρίων για την Ελληνική Γλωσσολογία από το 1993 και τα άρθρα του περιοδικού *Γλωσσολογία* από το 1982.

4.3. Πώς παραπέμπουμε

Από τα συστήματα παραπομπών που χρησιμοποιούνται στα διάφορα επιστημονικά πεδία στη γλωσσολογία έχει επικρατήσει το σύστημα Harvard που βασίζεται στην περιληπτική αναφορά σε επώνυμο συγγραφέα, έτος έκδοσης και τις σελίδες του παραθέματος (αν είναι απαραίτητο). Παραδείγματα:

Η γλωσσολογική ανάλυση με ηλεκτρονικά σώματα κειμένων δεν αποτελεί ουσιαστικά μία θεωρία για τη γλώσσα ή έναν ξεχωριστό κλάδο της γλωσσολογίας αλλά «μια μεθοδολογική βάση για τη διεξαγωγή γλωσσολογικής έρευνας» (Leech 1992: 105), «μία μέθοδο επεξεργασίας και πηγή πληροφοριών με σκοπό τη διαμόρφωση θεωριών» (Kennedy 1998: 7).

Οι Sinclair (1991) και Louw (1993) χρησιμοποίησαν την έννοια της προσωδίας για να αναφερθούν σε ένα σημασιολογικό φαινόμενο που προκύπτει από τις συνάψεις των λέξεων μεταξύ τους, το οποίο και ονόμασαν σημασιολογική προσωδία.

Η πλήρης παραπομπή δίνεται στο τέλος, στην ενότητα της Βιβλιογραφίας. Για αναφορά σε έργο με παραπάνω από δύο συγγραφείς μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τη συντομογραφία κ.ά. (= και άλλοι) ή et al. (= et alii), όπως στο παράδειγμα:

Η μελέτη των δεσμών αυτών κρίνεται απαραίτητη, καθώς στα σχολικά εγχειρίδια (Τσολάκης κ.ά. 2003α: 132-133, Τσολάκης κ.ά. 2003β: 158-159, Τσολάκης κ.ά. 2004α: 272-273) η λειτουργία των δεικτών λόγου εντάσσεται στο πλαίσιο της συνοχής του λόγου.

Στη σχετική βιβλιογραφική καταχώριση παραθέτουμε φυσικά όλα τα ονόματα των συγγραφέων.

Στις κλασικές σπουδές όπως και σε παλαιότερα γλωσσολογικά δημοσιεύματα ακολουθείται ένα διαφορετικό σύστημα, σύμφωνα με το οποίο η πλήρης βιβλιογραφική αναφορά δίνεται σε υποσημείωση την πρώτη φορά που απαντά μια συγκεκριμένη παραπομπή στο κείμενο (σύστημα Humane, βλ. Wray κ.ά. 1998: 238-240). Το μεγάλο πλεονέκτημα του συστήματος Harvard είναι ότι ο αναγνώστης χρειάζεται να κοιτάξει σε ένα μόνο μέρος για να βρει την πλήρη παραπομπή, δηλαδή στη Βιβλιογραφία του τέλους.

4.4. Βιβλιογραφικές καταχωρίσεις

Στην ενότητα της *Βιβλιογραφίας* στο τέλος της εργασίας πρέπει να περιλαμβάνονται όλα και μόνο όσα βιβλία παραπέμπονται στο κυρίως κείμενο, και *όχι* οτιδήποτε έχει διαβάσει ο συγγραφέας σχετικό ή άσχετο με το θέμα.

Ο τρόπος με τον οποίο παρατίθεται η βιβλιογραφική αναφορά είναι στερεότυπος και ακολουθεί τις εξής αρχές:

ΒΙΒΛΙΑ

Επώνυμο Αρχικό Ονόματος (Έτος). *Τίτλος βιβλίου*. Τόπος έκδοσης: Εκδότης.

Μπαμπινιώτης Γ. (2000). *Συνοπτική ιστορία της ελληνικής γλώσσας*, 4^η έκδ. [1^η έκδ.: 1980]. Αθήνα.
Χαραλαμπίδης Χρ. (1992). *Νεοελληνικός λόγος*. Αθήνα: Νεφέλη.
Calvet L.-J. (2002). *Le marché aux langues : Les effets linguistiques de la mondialisation*. Paris: Plon.
Hunston S. & Francis G. (1999). *Pattern Grammar*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
Kennedy G. (1998). *An Introduction to Corpus Linguistics*. London/New York: Longman.

ΑΡΘΡΑ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Επώνυμο Αρχικό Ονόματος (Έτος). Τίτλος άρθρου. *Περιοδικό* Αριθμός τεύχους, Σελίδες όλου του άρθρου (από-έως).

Ανδρουτσόπουλος Γ. (1998). Ορθογραφική ποικιλότητα στο ελληνικό ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: Μια πρώτη προσέγγιση. *Γλώσσα* 46, 49-67.
Ferguson C. (1959). Diglossia. *Word* 15, 325-340.
Ralli, A. (2002). The role of morphology in gender determination: evidence from Modern Greek. *Linguistics* 40 (2), 519-551.

ΑΡΘΡΑ ΣΕ ΒΙΒΛΙΑ

Επώνυμο Αρχικό Ονόματος (Έτος). Τίτλος άρθρου. **Στο** Όνομα Επώνυμο Επιμελητή/ Επιμελητών Βιβλίου (**επιμ.**) *Τίτλος Βιβλίου*. Τόπος Έκδοσης: Εκδότης, Σελίδες όλου του άρθρου (από-έως).

Ανδρουτσόπουλος Γ. (2001). Γλώσσα των νέων. Στο Χριστίδης, Α.-Φ. (επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 108-113.
Trudgill P. (2000). Greece and European Turkey: From religious to linguistic identity. Στο Barbour, S. & C. Carmichael (επιμ.), *Language and Nationalism in Europe*. Oxford: Oxford University Press, 240-263.

Σημειώστε ότι στους ελληνικούς και στους γαλλικούς τίτλους βιβλίων δεν κεφαλαιοποιούνται οι κύριες λέξεις, σε αντίθεση με την αγγλική όπου γράφονται με κεφαλαία οι κύριες λέξεις (λεξικά στοιχεία). Στα άρθρα γράφεται με κεφαλαίο μόνο η πρώτη λέξη σε όλες τις γλώσσες.

Στην αλφαβητική κατάταξη προηγούνται τα έργα με ένα συγγραφέα με χρονολογική κατάταξη από το παλαιότερο στο νεότερο και ακολουθούν τα έργα που έχει γράψει ο ίδιος σε συνεργασία με άλλους, με αλφαβητική κατάταξη σύμφωνα με το όνομα του δεύτερου συγγραφέα, π.χ.:

Fraser, B. (1990). An approach to discourse markers. *Journal of Pragmatics* 14 (3), 383-395.
Fraser, B. (1996). Pragmatic markers. *Pragmatics* 6 (2), 167-190.
Halliday, M. A. K. (1985). *An Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold.
Halliday, M. A. K. & Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. London: Longman.
Halliday, M. A. K. & R. Hasan (1989). *Language, Context and Text: Aspects of Language in a Social-Semiotic Perspective*. Oxford: Oxford University Press.

Τέλος, για σύγχρονες εκδόσεις ενός κλασικού έργου μπορούμε να παραθέσουμε και τις δύο χρονολογίες στο κείμενο και στις καταχωρίσεις ως εξής: *Boas (1966 [1911])*, *Τζάρτζανος (1989 [1946])*.

Τζάρτζανος, Α. (1989 [1946]). *Νεοελληνική σύνταξις (της κοινής δημοτικής)*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.

Για επικείμενες εκδόσεις μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την ένδειξη *υπό έκδ.* (= υπό έκδοση) ή *υπό δημοσ.* (= υπό δημοσίευση).

5. Πώς οργανώνουμε τη δουλειά μας

Η σημαντικότερη παράμετρος στην οργάνωση της μελέτης είναι ο χειρισμός του χρόνου. Ο χρόνος στον οποίο ολοκληρώνεται κάθε στάδιο της εργασίας είναι οργανικό μέρος της έρευνας. Στην πτυχιακή εργασία θα πρέπει να δείξετε ότι είστε σε θέση να οργανώνετε δημιουργικά το χρόνο σας, παράγοντας συγκεκριμένο αποτέλεσμα. Στις περισσότερες περιπτώσεις, το τελικό προϊόν θα είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας σας με τον επιβλέποντα καθηγητή και συνήθως θα σας ζητηθεί να υποβάλετε ενδιάμεσα προσχέδια. Το προσχέδιο μπορεί να είναι ένα εκτεταμένο σχεδιάγραμμα όλης της εργασίας, μια πρώτη ανάλυση των δεδομένων ή και μια ενότητα. Ο επιβλέπων καθηγητής θα σας ενημερώσει για τις σχετικές προϋποθέσεις.

Μόνο αν δουλέψουμε με συγκεκριμένες προθεσμίες μπορούμε να κατορθώσουμε μια αξιοπρεπή εργασία. Γι' αυτό το λόγο χρειάζεται σχεδιασμός εκ των προτέρων της διαδικασίας της μελέτης. Το ευκολότερο είναι να προγραμματίσουμε τα στάδια της εργασίας υπολογίζοντας αντίστροφα από την προθεσμία.

Τα στάδια της εργασίας συνήθως περιλαμβάνουν:

1. Διαμόρφωση θέματος

2. Συλλογή υλικού

2. Μελέτη και αποδελτίωση της βιβλιογραφίας σε σημειώσεις

Στο στάδιο αυτό βοηθά πολύ να τηρούμε κατάλογο των βιβλιογραφικών πηγών μας με όλες τις λεπτομέρειες (συγγραφέας, έτος έκδοσης κ.λπ.) κατά προτίμηση σε ηλεκτρονική μορφή (π.χ. σε μια βάση Excel). Αυτά τα στοιχεία θα είναι πολύτιμα για την κατάρτιση της Βιβλιογραφίας του τέλους.

3. Σχεδιασμός μελέτης

Είναι απαραίτητο να επιχειρήσουμε εκ των προτέρων ένα σχεδιάγραμμα όλης της εργασίας, προγραμματίζοντας τι θα περιλαμβάνει κάθε ενότητα και υπολογίζοντας το χρόνο που θα απαιτηθεί.

4. Ανάλυση δεδομένων

5. Συγγραφή προσχεδίου

Είναι προτιμότερο να αρχίσουμε να γράφουμε όσο πιο νωρίς γίνεται, χωρίς να ανησυχούμε για την ακριβή έκφραση ή τη δόμηση των επιχειρημάτων αλλά επικεντρώνοντας στην παρουσίαση του υλικού και τη διατύπωση των σημαντικών σημείων. Στη συνέχεια στα στάδια της επαναγραφής και του ελέγχου, επικεντρώνουμε τις προσπάθειές μας στην παρουσίαση μιας σαφούς και λογικής επιχειρηματολογίας.

6. Διόρθωση και επαναγραφή

Η διόρθωση περιλαμβάνει την ορθογραφική/τυπογραφική επιμέλεια του κειμένου, που καλό είναι να γίνεται νωρίς γιατί η συνεχής παρουσία τους στο κείμενο τείνει να καλύπτει βαθύτερα προβλήματα της εργασίας. Διορθώνοντας τα προβλήματα στο επίπεδο της λέξης (π.χ. ορθογραφικά λάθη, αχρείαστες επαναλήψεις, γραμματικά λάθη κ.λπ.) μπορούμε να περάσουμε στη διόρθωση στο επίπεδο της παραγράφου, ελέγχοντας έτσι τη σειρά των προτάσεων και τη διατύπωση των ιδεών και επιχειρημάτων έτσι ώστε να συμφωνούν με την αρχή της παρουσίασης-ανάπτυξης-σύνοψης, στην οποία αναφερθήκαμε πιο πάνω.

Η επαναγραφή στοχεύει στο επίπεδο του κειμένου και απαιτεί την κριτική επανεξέταση της εργασίας μας με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητάς της. Κάποιες στρατηγικές επαναγραφής είναι οι ακόλουθες:

- Τυπώνουμε το κείμενό μας και το διαβάζουμε. Η οθόνη προσφέρεται κυρίως για μικροδιορθώσεις και αλλαγές, ενώ η επαναγραφή γίνεται ευκολότερα με τυπωμένο κείμενο.
- Διαβάζουμε το κείμενο δυνατά, θέτοντάς το υπό τον έλεγχο και της ακοής.
- Γράφουμε σε ένα κομμάτι χαρτί και σε μία πρόταση το κεντρικό ερώτημα και τη θέση της εργασίας. Υποστηρίζονται από τη μελέτη; Μήπως πρέπει να μετασχηματισθούν;
- Γράφουμε τη βασική ιδέα κάθε κεφαλαίου. Σχετίζεται με το κεντρικό ερώτημα; Ανταποκρίνεται η διάταξη των κεφαλαίων σε μια λογική σειρά και δομή;
- Ξαναδιαβάζουμε το κείμενό μας, υποθέτοντας ότι είμαστε κάποιος άλλος (ο διδάσκων, ένας φοιτητής, ένας άσχετος με το θέμα κ.λπ.). Θα καταλάβαιναμε όσα γράφουμε, αν ήμασταν στη θέση τους; Λέμε πράγματι αυτά που νομίζουμε ότι λέμε ή όσα θα θέλαμε να πούμε;
- Δίνουμε το κείμενό μας σε άλλα άτομα να το διαβάσουν και να μας κάνουν διορθώσεις: πρέπει να θυμόμαστε ότι άλλα άτομα αποτελούν βασική πηγή πληροφόρησης, επεξεργασίας και υποστήριξης της μελέτης μας.

Πρέπει να θυμόμαστε ότι τα στάδια της διόρθωσης-επαναγραφής-ελέγχου πρέπει να εφαρμόζονται συνεχώς στο κείμενό μας περνώντας από το ένα προσχέδιο στο άλλο και όχι μόνο μια φορά, συνολικά στο τελειωμένο κείμενο.

7. Έλεγχος-ετοιμασία τελικής μορφής

Όσες φορές κι αν διαβάσει ο συγγραφέας ένα «τελειωμένο» κείμενο, πάντα θα ανακαλύψει λάθη. Μερικές στρατηγικές ελέγχου είναι οι εξής:

- Ξεκίνα με ένα διάλειμμα! Πάρε μια απόσταση (έστω λίγων λεπτών) από το κείμενό σου, πριν αρχίσεις να το διαβάζεις.
- Διάβασέ το δυνατά!
- Διάβασέ-τ-ο-α-ρ-γ-ά!
- Έχε συνείδηση των λαθών που συνήθως κάνεις! Μάθε να τα ανακαλύπτεις εύκολα και να τα διορθώνεις.

Τα κυριότερα σημεία που πρέπει να καλύψει ο τελικός έλεγχος είναι αυτά στα οποία βασίζεται η αξιολόγηση (βλ. κριτήρια αξιολόγησης), καθώς επίσης και δύο σημαντικές πτυχές της συγγραφής:

Ορθογραφική επιμέλεια:

Τα προγράμματα γραφής στον υπολογιστή διαθέτουν συνήθως τη δυνατότητα αυτόματης διόρθωσης. Στην οθόνη στο πρόγραμμα Word εμφανίζονται τα ορθογραφικά/τυπογραφικά λάθη -αν όχι, πατώντας το F7 μπορούμε να κάνουμε ορθογραφικό έλεγχο. Ο υπολογιστής διαθέτει δυνατότητα αυτόματης διόρθωσης και αν κάνουμε κλικ με το δεξί κουμπί προσφέρεται συνήθως η σωστή εναλλακτική ορθογραφία.

Στον έλεγχο αυτό περιλαμβάνεται και η ορθή χρήση σημείων στίξης (π.χ. ποτέ δεν χωρίζουμε υποκείμενο από ρήμα) και πλάγιων στοιχείων μόνο α) για τίτλους βιβλίων, περιοδικών, εφημερίδων και γενικά αυτόνομων εκδόσεων, β) για λέξεις ή στίχους του κειμένου που μελετάμε (μεγαλύτερα παραθέματα δίνονται με εσοχή) και γ) με φειδώ, για λέξεις ή φράσεις στις οποίες θέλουμε να δώσουμε έμφαση.

Χρησιμοποιούμε εισαγωγικά για παραθέματα και *πλάγια στοιχεία* για λέξεις ή στίχους του κειμένου που μελετούμε.

Βιβλιογραφικές καταχωρίσεις:

Μπορούμε να τυπώσουμε τη βιβλιογραφία του τέλους και να ελέγξουμε σε όλο το κείμενο αν υπάρχουν όλες οι παραπομπές. Γί αυτό το σκοπό μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε και την αυτόματη αναζήτηση (Επεξεργασία-Εύρεση ή Ctrl-F) με την οποία ψάχνουμε για τους συγγραφείς της Βιβλιογραφίας στο κείμενο. Για την αντίθετη διαδικασία, για να ελέγξουμε δηλαδή αν λείπει κάποια παραπομπή από τη Βιβλιογραφία, μπορούμε να ψάξουμε με τα πρώτα ψηφία του έτους (19, 20) και να κρατήσουμε τα αποτελέσματα σε μια λίστα, την οποία θα αντιπαραβάλουμε με τη Βιβλιογραφία.

Επιστημονικό ύφος:

Η επιστημονική εργασία ακολουθεί αυστηρά ορισμένες συμβάσεις που εξυπηρετούν τόσο την τοποθέτησή της στο συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο όσο και τη διευκόλυνση του αναγνώστη που είναι εξοικειωμένος με τις συμβάσεις αυτές. Κατ' αρχάς, το επιστημονικό ύφος διακρίνεται από ακρίβεια, απροσωπία, αντικειμενικότητα, απλότητα, λιπότητα και αποφυγή στόμφου και «καλολογικών» στοιχείων. Το βασικό ερώτημα θα πρέπει να προβάλλεται με σαφήνεια και η απάντησή του να υποστηρίζεται από επιχειρήματα και βιβλιογραφία.

Καλό θα είναι επίσης να αποβάλουμε όσο γίνεται τη «φιλολογική» συνήθεια να ερμηνεύουμε κάθε φορά ένα γλωσσικό φαινόμενο με γενικές, ιμπρεσιονιστικές αιτιολογίες. Είναι πολύ δύσκολο να συνδέσουμε π.χ. μια παρήχηση σε ένα συγκεκριμένο στίχο με μία συγκεκριμένη αιτία όπως π.χ. τη διάθεση του ποιητή, καθώς η γλώσσα στη χρήση της είναι πολυτροπικό και πολυαιτιακό φαινόμενο και μόνο αν έχουμε μια προσεκτική επιχειρηματολογία θα μπορέσουμε να πείσουμε.

Χρειάζεται επίσης προσοχή στη σωστή χρήση των λέξεων, ειδικότερα λόγιας προέλευσης. Συμβουλευτείτε ένα λεξικό, αν δεν είστε βέβαιοι για το ακριβές περιεχόμενό τους.

6. Κριτήρια αξιολόγησης

Η αξιολόγηση της επιστημονικής εργασίας βασίζεται στα εξής σημεία:

Κατανόηση των εννοιών:

- Υπάρχει κατανόηση των εννοιών και της θεωρίας;
- Υπάρχει σύνδεση της θεωρίας και της ανάλυσης;

Δομή της εργασίας:

- Είναι λογική η διάρθρωση σε ενότητες και σηματοδοτείται με σαφήνεια στο κείμενο;
- Η εισαγωγή δίνει μια σαφή ένδειξη του τι θα ακολουθήσει;
- Το συμπέρασμα συνοψίζει ό,τι ειπώθηκε;
- Είναι σωστή η παραγραφοποίηση;

Τίτλοι:

- Οι τίτλοι και υπότιτλοι προσφέρουν μια σαφή ιδέα του περιεχομένου; Ανταποκρίνεται η εργασία στις προσδοκίες που δημιουργούνται;
- Είναι σε σωστή αριθμητική σειρά;

Αξιοποίηση της βιβλιογραφίας:

- Τεκμηριώνονται βιβλιογραφικά οι σχετικές απόψεις, όπου είναι απαραίτητο; Υπάρχει ευρύτητα των βιβλιογραφικών πηγών;
- Υπάρχει κριτική προσέγγιση στη βιβλιογραφία; Γίνεται αξιολόγηση των αντίθετων απόψεων;
- Υπάρχει ανεξαρτησία στη σκέψη και στην επιχειρηματολογία;

Ύφος:

- Είναι κατάλληλο το ύφος για μια ακαδημαϊκή εργασία; Έχει επιτευχθεί η σωστή ισορροπία μεταξύ οικειότητας και επιστημότητας, προσωπικού και απρόσωπου τόνου, γεγονότων και έκφρασης γνώμης;
- Χρησιμοποιούνται οι κατάλληλες γραμματικές δομές και το αντίστοιχο λεξιλόγιο; Θυμόμαστε να αποφεύγουμε τον εντυπωσιασμό με πομπώδεις εκφράσεις. Σκοπός μας είναι να γίνουμε κατανοητοί από τους αναγνώστες μας και αποτελεσματικοί στο στόχο μας.
- Είναι καλή η παρουσίαση της εργασίας; Θα πρέπει να αποφεύγουμε τον οπτικό εντυπωσιασμό με περίτεχνα εξώφυλλα, περιθώρια σε διάφορα χρώματα, με πολύπλοκα σχήματα κ.λπ.

Θέματα ανάπτυξης

Ορισμένα συνολικά ερωτήματα αξιολόγησης είναι τα ακόλουθα:

- Είναι το θέμα σου αρκετά ειδικό, ώστε να μπορείς να το πραγματευθείς στην περιορισμένη έκταση μιας εργασίας;
- Δώσε στην εργασία έναν συγκεκριμένο χαρακτήρα, ασχολήσου με θέματα για τα οποία μπορείς να πεις κάτι δικό σου.
- Είναι σαφές για τον αναγνώστη σε κάθε σημείο της εργασίας αν διαβάξει δικές σου σκέψεις ή σκέψεις άλλων;
- Μην αποκρύπτεις τυχόν πλευρές του θέματος που δεν θα θίξεις, αλλά ανάφερέ τες ρητά (π.χ. στην Εισαγωγή ή στα Συμπεράσματα).
- Γράφε σε συνεχές κείμενο, και όχι σαν να κρατάς σημειώσεις. Το επίτευγμα μιας εργασίας συνίσταται στη σύνδεση και σύνθεση σκέψεων και επιχειρημάτων, όχι στην απλή παράθεσή τους.

7. Βραχυγραφίες

Ορισμένες από τις συνηθέστερες βραχυγραφίες που χρησιμοποιούνται στις εργασίες συνοψίζονται στον ακόλουθο πίνακα:

ό.π.	όπου παραπάνω	μτφρ.	μετάφραση
κ.ά.	και άλλα / και άλλοι	σημ.	υποσημείωση
κ.ε.	και εξής	τ.	τόμος
κ.ο.κ.	και ούτω καθεξής	τεύχ.	τεύχος
βλ.	βλέπε	χ.τ.	χωρίς τόπο
πρβλ.	παραβάλε	χ.χ.	χωρίς χρονολογία
σ.	σελίδα / σελίδες	έκδ.	έκδοση / εκδόσεις
απ.	απόσπασμα	επιμ.	επιμέλεια / επιμελητής έκδοσης
στ.	στίχος (αράδα στο κείμενο)		

Βιβλιογραφία

- Swales, J. & Feak, C. (1994). *Academic Writing for Graduate Students*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Wray, A., Trott, K. & Bloomer, A. 1998. *Projects in Linguistics. A Practical Guide to Researching Language*. London: Arnold.
- Γεωργακοπούλου, Α. & Γούτσος, Δ. 1999. *Κείμενο και επικοινωνία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα..